

L' ECONOMIA SOCIAL EN LES LLEIS

LES NOVES LLEIS D'ECONOMIA SOCIAL DE LA RIOJA I D'ARAGÓ

per Amalia Rodríguez González
Professora titular de la Universitat de Valladolid

En els últims temps s'estan publicant normes autonòmiques en l'àmbit de la legislació general en economia social. En concret, en edicions anteriors dels comentaris de legislació que hem realitzat, es va analitzar la Llei de Economia Social de Canàries. En este moment, ens centrarem en el comentari de dues noves normes, en concret la Llei 9/2022 de 20 de juliol sobre Economia Social i Solidària de La Rioja (BOE no 185 de 3 d'agost de 2022) i la Llei 7/2022 d'1 de desembre d'Economia Social d'Aragó (BOE núm. 7 de 9 de gener de 2023).

Pel que fa a la **Llei sobre Economia Social i Solidària de La Rioja**, el text comença amb una extensa Exposició de Motius (a partir d'ara EM) dividida en quatre parts.

La primera part d'esta EM fa referència a l'Estratègia Espanyola d'Economia Social 2021-2027 i a la seua dotació quant a recursos econòmics per a alinear-se amb els objectius dels fons Next Generation per a la recuperació europea.

En este context és important destacar que els continguts de la nova estratègia d'economia social (primavera de 2021) són: sostenibilitat, digitalització, transició verda i justa, industrialització, agenda 2030, vertebració territorial, capacitació i formació adaptada als nous sectors emergents, internacionalització, suport als emprenedors, consolidació d'empreses d'economia social, foment de les transformacions i reconversions empresarials, cooperació amb universitats i centres tecnològics, sensibilització a l'escola, adaptació de marcs normatius, aliances públic-privades, contractació pública, viabilitat i innovació.

La EM fa referència també a tres grans famílies d'organitzacions, destacant les cooperatives, les mútues i les associacions, amb la recent incorporació, de les fundacions. Encara que en la EM se troba a faltar la referència a les societats laborals, es recullen després amb claredat en el catàleg d'empreses d'economia social desenvolupat en l'articulat de la norma.

Fa referència la EM a una qüestió que entenem molt important: la referència a la Comissió Europea que dedica un lloc important a les accions destinades a la petita i mitjana empresa, destacant que el principal motiu de les polítiques dirigides a la economia social és que estes empreses puguin competir en els seus mercats en iguals termes que la resta de formes empresarials, sense regulacions discriminatòries i respectant els seus principis, valors, forma de treball i necessitats ètiques.

Entenem molt important esta menció, ja que les pimes i micropimes conformen la majoria del teixit empresarial del nostre país.

És referència obligada esmentar els objectius de la Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible adoptats per l'Assemblea General de l'ONU, en els quals es promou el creixement econòmic sostingut, inclusiu i sostenible, l'ocupació plena i productiva i el treball decent, com a objectius prioritaris.

En l'apartat II de la EM es fa referència a la Xarxa d'Economia Alternativa i Solidària de La Rioja, com a exemple que integra a associacions de dones del medi rural i a altres institucions i organitzacions que agrupen, representen i defensen a les entitats de l'economia social i solidària presents en la Comunitat.

"La Llei d'Economia Social i Solidària de La Rioja respon a quatre aspectes clau: reconeix, impulsa i fomenta les entitats del sector en tots els àmbits, amb especial atenció a l'ocupació i al medi rural; demana instrumentar polítiques de suport i mesures per a reduir les càrregues administratives que dificulten la creació d'empreses; integra el sector, ara dispers, i fomenta la creació d'ocupació en xicotets municipis, com a lluita contra la despoblació".

En este sentit la llei pretén donar resposta en La Rioja a la creixent rellevància d'estes entitats amb la finalitat de reforçar l'aposta de futur per l'economia social.

La llei respon a quatre aspectes clau que són els següents: reconèixer, impulsar i fomentar les entitats de l'economia social i solidària de La Rioja en tots els àmbits de les societats, amb especial atenció a l'ocupació, al medi rural i al medi ambient; coordinar i instrumentar polítiques i mesures de suport, incloses les econòmiques i les dirigides a reduir progressivament les càrregues administratives i burocràtiques que dificulten la creació d'empreses; integrar el sector ara dispers, i fomentar la creació d'ocupació en xicotets municipis com a lluita contra la despoblació.

La llei pretén també ser un eix i mecanisme de coordinació entre els diferents agents públics i les entitats d'economia social i solidària, aglutinant esforços i incentius per al desenvolupament del sector.

En la part III d'esta EM es fa menció a l'article 8 de l'Estatut d'Autonomia de La Rioja, que estableix que l'ordenació i planificació de l'activitat econòmica, així com el foment del desenvolupament econòmic de la Comunitat Autònoma dins dels objectius marcats per la política econòmica nacional, a més de la competència de cooperatives i entitats assimilables, mutualitats no integrades en la Seguretat Social i almodins conforme a la legislació mercantil, són competència de la Comunitat Autònoma de La Rioja.

La llei pretén fomentar las polítiques públiques d'economia social i solidària amb la societat.

La part IV de la EM fa referència a la sistemàtica de la norma. És un text compost per nou capítols amb trenta-dos articles, cinc Disposicions Addicionals, una Derogatòria i tres Finals.

El capítol I recull disposicions generals i l'objecte general de la norma. En ell destaca la voluntat d'aconseguir un major reconeixement i visibilitat del conjunt d'entitats associatives de l'economia social i solidària, es delimita l'àmbit d'aplicació de la llei, i es defineix el concepte d'economia social i solidària, els principis orientadors, les entitats, polítiques públiques i objectius.

El capítol II està referit a les entitats de l'economia social i solidària, al catàleg i organització. Està compost pels articles 6, 7 i 8 i recull el catàleg d'entitats de l'economia social reconegudes per la Llei d'Economia Social de La Rioja. Esmenta en l'article 6 a les cooperatives, les mutualitats, les fundacions i associacions que duguen a terme l'activitat econòmica, les societats laborals, les empreses d'inserció, els centres especials d'ocupació d'iniciativa social, les societats agràries de transformació, les comunitats ciutadanes d'energia o les comunitats d'energies renovables, i les entitats singulars que puguen ser creades per normes específiques que es regisquen pels valors i principis orientadors establits en la llei, sempre que desenvolupen una activitat econòmica i empresarial.

Així mateix, segons s'estableix en la norma, podrà formar part de l'economia social i solidària de La Rioja les entitats que realitzen activitat econòmica i empresarial les regles de funcionament de les quals responguen als principis regulats en l'article 4 i que siguen incloses en el catàleg d'entitats de l'economia social i solidària de La Rioja.

És important destacar que el text recull en el article 8, igualment, que les organitzacions, federacions o confederacions representatives d'àmbit autonòmic tindran representació en els òrgans de participació institucional de la Comunitat Autònoma de La Rioja

que versen sobre matèries que afecten els seus interessos econòmics i socials en la manera prevista per la normativa autonòmica.

El capítol III, relatiu al foment i difusió de l'economia social i solidària, està compost pels articles 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 i 18. Aborden estos preceptes aspectes tan importants com polítiques actives en matèria educativa, ocupació, formació en l'àmbit de l'economia social i solidària, promoció de l'economia social i solidària en el medi rural, impuls de la responsabilitat empresarial, sostenibilitat, igualtat i conciliació en les entitats de l'economia social i solidària de La Rioja.

És de destacar en l'article 14 la referència a qüestions concretes en matèria d'igualtat i a l'impuls de les polítiques de responsabilitat social, no sols en relació amb el bon govern corporatiu sinó també les referides a l'ètica i transparència dins de les organitzacions, i el foment del desenvolupament de projectes empresarials en els termes establits pels diferents plans i estratègies de responsabilitat social, sostenibilitat empresarial o l'estratègia europea i nacional de responsabilitat social de les empreses.

L'interessant capítol IV, referit a les mesures de simplificació normativa i administrativa, està format pels articles 19, 20 i 21. Pretén que la Comunitat Autònoma de La Rioja coordine la seua actuació amb la resta de les administracions públiques per a l'impuls de la racionalització dels processos dirigits a la creació o transformació d'empreses d'economia social i solidària i la millora de la seua financiació.

És molt important el compromís per a impulsar, eliminar i reduir càrregues normatives i burocràtiques, i en general la aplicació de mesures de simplificació administrativa.

Es destaca que en els procediments administratius que incidisquen o estiguen vinculats a la creació d'empreses i desenvolupament de l'economia social i solidària, gaudiran de la preferència en la tramitació, en relació amb el que es preveu en l'article 96 de la Llei 39/2015 d'1 d'octubre de procediment administratiu comú.

Igualment, la Llei indica que s'impulsarà la tramitació telemàtica dels procediments administratius i es promouran mecanismes d'interconnexió telemàtica i coordinació interadministrativa que permeten una recollida d'informació i declaracions de manera automatitzada i coordinada dins les diferents administracions.

He de destacar també la menció en l'article 21 a la declaració d'interés estratègic regional de projectes d'inversió d'economia social i solidària d'acord amb el que es disposa en la Llei 2/2019 de 18 de març per

la qual es modifica la Llei 71997 de 3 d'octubre de creació de l'agència de desenvolupament econòmic de la Comunitat Autònoma de La Rioja.

L'article 22 resulta també innovador, ja que recull la creació de la plataforma d'economia social i solidària, perquè pugui agrupar en xarxa tota la informació que pugui ser d'utilitat a les entitats d'economia social i solidària de La Rioja.

En este àmbit, i per a la major eficiència, s'insta que el Govern de La Rioja incentive la celebració de convenis de col·laboració amb altres entitats privades o amb associacions del sector, o participe en els que concerta l'Administració general de l'Estat amb els Registres de la propietat, el Consell General del Notariat, l'Agència Estatal de la Administració Tributària i els Registres Mercantils, els Registres de Cooperatives i el Registre de societats agràries de transformació i els Registres d'associacions i fundacions.

El capítol VI, referit a les mesures públiques i econòmiques de suport a l'economia social i solidària, està format pels articles 23 i 24.

El capítol VII, relatiu al Pla de La Rioja d'impuls de l'economia social i solidària, està format pels articles 25 i 26.

Els articles 27, 28, 29, 30 i 31 es refereixen al Consell de la Economia Social i Solidària de La Rioja i ho regula quant a concepte, funcions i composició.

El capítol IX, dedicat a la transparència i publicitat, està compost per l'article 32.

Acaba el text amb cinc Disposicions Addicionals, una Disposició Derogatòria única i tres Disposicions Finals. En concret, en la Disposició Final primera s'insta el Govern de La Rioja que en el termini de sis mesos des de l'entrada en vigor de la llei, ha d'aprovar-se una relació detallada dels procediments i tràmits relacionats amb la creació d'empreses i entitats d'economia social i solidària.

Llei 7/2022, d'1 de desembre, d'Economia Social d'Aragó (BOE núm. 7, de 9 de gener de 2023)

Aquest text se suma a les recents Lleis d'Economia Social autonòmiques i que conformen l'elenc de normes de promoció de l'economia social i les entitats que les componen, segons el catàleg recollit de manera principal en la Llei estatal de 2011.

Des del punt de vista sistemàtic, la Llei d'Economia Social d'Aragó, que ara es comenta, està composta per 30 articles i les corresponents Disposicions Addicionals i Finals, que incorporen, al seu torn, la necessitat de la modificació d'altres lleis com, per exemple, la Llei de Cooperatives d'Aragó.

"La llei d'Economia Social d'Aragó respon a tres necessitats: reconeixement i impuls de totes les entitats de l'economia social; coordinar polítiques i mesures de suport, incloses les econòmiques i les dirigides a reduir progressivament les càrregues burocràtiques, i impulsar la participació del sector en òrgans específics, com la creació del Consell Aragonés de l'Economia social".

La nova Llei d'Economia Social d'Aragó està dividida en huit capítols, que responen a les matèries següents: En primer lloc, el capítol I està dedicat a les Disposicions Generals i està compost pels articles 1 a 4, entre els quals es troben l'objecte, àmbit o principis, principalment.

El capítol II porta el títol d'Entitats de l'economia social, catàleg i organització, i està compost pels articles 5 a 7.

El capítol III està dedicat a les polítiques públiques, de foment i difusió de l'economia social, i està format pels articles 8 a 14.

El capítol IV, al seu torn, regula les mesures de simplificació normativa i administrativa, i conté els articles 18 i 19. El capítol V recull les mesures públiques i econòmiques de suport a l'economia social, compost pels articles 21 i 22.

Estos dos capítols, IV i V, ens semblen rellevants. En el cas de les mesures de simplificació normativa i administrativa, a més de fonamentals per a l'impuls de la constitució d'entitats de l'economia social com les cooperatives, ve a sumar-se també al que amb la mateixa denominació es recull en el també recent text de La Rioja, i que ha sigut també objecte de comentari en este mateix número. En segon lloc, perquè la norma no quede en una mera declaració de bones intencions, és precisa la concreció de les mesures de suport econòmic de caràcter públic, perquè, per la mateixa raó, són fonamentals per a donar impuls i per a visibilitzar a les entitats de l'economia social.

El capítol VI es refereix al Pla Aragonés d'Impuls de l'Economia Social, compost pels articles 23 i 24.

El capítol VII està dedicat al Consell Aragonés de l'Economia Social i està format pels articles 25 a 29 i, finalment, el capítol VIII, format per l'article 30, es refereix a la transparència i regula aspectes dedicats a la divulgació de la informació relativa a l'economia social.

Hem de destacar en este comentari, i tal com ha quedat indicat anteriorment, que la publicació d'este text implica, segons indica la Disposició Final tercera, la modificació del Text Refós de la Llei de Cooperatives d'Aragó, publicat per Decret legislatiu 2/2014 de 29 d'agost del Govern d'Aragó.

La Llei comença amb el Preàmbul, que dona compte de la importància que l'economia social té a Aragó, molt arrelada i de llarga tradició històrica en nombroses famílies del catàleg de l'economia social, com les cooperatives, les fundacions, les societats laborals o les mútues, sense descartar unes altres. Fa referència especialment a la importància del cooperativisme de crèdit a Aragó. Les entitats de crèdit de l'àmbit de l'economia social exerceixen un paper molt important en el que a cohesió del territori es refereix, dinamitzant l'economia i desenvolupant de manera eficaç els valors del cooperativisme i l'atenció presencial a les persones el que entenem de gran importància en territoris que tenen un índex de població major elevat, com ocorre en molts dels territoris i Comunitats Autònomes al nostre país. La generalització del tancament d'oficines pot ocasionar disfuncions en el que a l'atenció de persones majors es refereix en estos àmbits, o bé deixar-les fora del sistema per impossibilitat d'accedir a les seues operacions bancàries ordinàries a través d'internet. No totes les persones compten amb estos mitjans, o bé ni compten ni saben accedir, la qual cosa genera desigualtats.

En este àmbit, per tant, les empreses de l'economia social del sector del crèdit desenvolupen un paper fonamental.

Postil·la totes estes consideracions el Preàmbul de la norma, fent referència a un important estudi desenvolupat en la Universitat de Saragossa, que es fa ressò de la importància de l'economia social amb la utilització de dades actualitzades. Este és un altre aspecte que ens sembla fonamental per a poder realitzar in-

"Ens sembla important destacar l'article 10 de la Llei d'Economia Social d'Aragó, que es refereix a les polítiques actives en matèria educativa i que fa referència al fet que el departament competent en matèria d'economia social, en coordinació amb els departaments competents en matèria d'educació: universitats i formació professional, desenvoluparà i reforçarà les polítiques de suport a l'economia social en l'àmbit educatiu, inclòs l'universitari."

vestigacions amb dades actualitzades que ens aproximen a la realitat de les entitats de l'economia social en els diferents territoris.

Destaca a més la importància de l'economia social en el marc dels Objectius de Desenvolupament Sostenible, i en l'impuls de les solucions en el marc del repte demogràfic.

El Preàmbul subratlla que la Llei d'Economia Social d'Aragó respon a tres necessitats: reconeixement, impuls i foment de totes les entitats de l'economia social d'Aragó en tots els àmbits de la societat aragonesa. En segon lloc, coordina i instrumenta polítiques i mesures de suport, incloses les econòmiques i les dirigides a reduir progressivament les càrregues administratives i burocràtiques que dificulten la creació d'empreses i entitats del sector. En tercer lloc, integra al sector, fins ara dispers, impulsant la participació en òrgans específics: el Consell Aragonés de l'Economia Social, que permeten aportar solucions al complex panorama soci laboral i ser un estímul per a la dinamització de l'ocupació i de l'emprenedoria social arrelada en el territori.

De la norma que ara es comenta ha de destacar-se, entre altres, la Disposició Addicional setena, que fa referència al fet que la norma garanteix una informació estadística actualitzada i ajustada al catàleg d'entitats d'economia social aragoneses previst en la Llei. Ens sembla de gran importància perquè, tal com hem destacat anteriorment, trobem a vegades dades desactualitzats del conjunt d'empreses de l'economia social, i això a més de dificultar la realització dels treballs de recerca que, en concret, des de la Universitat es desenvolupen en diferents àmbits, es dificulta la visualització de les entitats de l'economia social i el valor econòmic i social que tenen al nostre país.

Ens sembla important destacar l'article 10, que es refereix a les polítiques actives en matèria educativa i que fa referència al fet que el departament competent en matèria d'economia social, en coordinació amb els departaments competents en matèria d'educació: universitats i formació professional, desenvoluparà i reforçarà les polítiques de suport a l'economia social en l'àmbit educatiu, inclòs l'universitari amb les mesures específiques que s'acorden.

En l'apartat segon s'esmenta que els departaments competents en matèria d'educació, universitats i formació professional que impulsaran el foment de l'economia social en els centres educatius, amb la finalitat de sensibilitzar sobre este model participatiu atraient talent a l'economia social.

És sabut i ha de destacar-se la importància de la formació i de l'educació en economia social en les Universitats (no solament) que no solen recollir en els seus continguts didàctics, ni en assignatures de grau específiques matèries relacionades amb l'economia social en general, excepte excepcions en algunes matèries i graus. No obstant això, considerem molt important que es conega bé este model i es visibilitzen els seus valors i els seus principis i la regulació que realitza, per tant, l'article 10 de la Llei d'Economia Social d'Aragó ens sembla essencial per a la consecució de l'objectiu que hem destacat.

Finalment, volem destacar en este text, juntament amb altres consideracions més extenses que ens porten a la recomanació de la seua lectura, la Disposició final segona, que recull la necessitat de modificar la Llei de Cooperatives d'Aragó respecte a la constitució d'una federació de cooperatives, i la disposició final quarta, relativa a la composició del Consell Econòmic i Social d'Aragó.